

Rapport 2026:1

Bättre skola för nyanlända och flerspråkiga elever

I denna rapport utvärderar Hanna Mühlrad vid Karolinska Institutet samt Kristina Sibbmark, Anna Sjögren och Malin Tallås Ahlén vid IFAU, Skolverkets riktade insatser för förbättrad undervisningskvalitet för nyanlända och elever med annat modersmål än svenska.

Riktade stödinsatser till kommuner med stort flyktingmottagande

För att stärka skolornas mottagande av nyanlända elever och höja undervisningskvaliteten för flerspråkiga elever med svaga studieresultat erbjuder Skolverket sedan 2016 riktat stöd till huvudmän.

Stödet ges genom en tvåårig samverkansmodell. Den omfattar en inledande behovsanalys, utformning och genomförande av en lokalt anpassad handlingsplan. I planen ingår kompetensutveckling för lärare och annan skolpersonal samt process- och organisatoriskt stöd till skolledning. En central del i insatsen är kompetensutveckling i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt (SKUA).

Randomiserat införande möjliggör utvärdering

Mellan 2016 och 2019 infördes stödet stegvis i kommuner som tagit emot många nyanlända elever. Det rörde sig ofta om landsbygdskommuner med begränsad tidigare erfarenhet av mottagande, men som tog emot nyanlända i samband med det omfattande flyktingmottagandet som kulminerade 2015.

Införandet skedde i sju urvalsomgångar där kommuner parvis randomiserades till antingen insats eller kontroll. Totalt ingick 63 kommunpar i randomiseringen. Upplägget möjliggör en trovärdig effektutvärdering där skillnader mellan insats- och kontrollkommuner kan tolkas som en effekt av de riktade insatserna.

I utvärderingen följs elevernas resultat på de nationella proven i matematik och svenska i årskurs 3, 6 och 9 i upp till sju år efter att insatsen startade. Uppgifter om elever, deras föräldrar, skolor och lärare hämtas från SCB:s och Skolverkets register.

Förbättrade resultat på de nationella proven

De riktade insatserna förbättrade sammantaget elevernas resultat på de nationella proven i svenska och matematik med i genomsnitt 0,021 standardavvikelse (sd) under den sjuåriga uppföljningsperioden.

Resultatet kan jämföras med Skolverkets satsning på Matematiklyftet, som förbättrade matematikresultaten med 0,026 sd efter fem år, samt Läslyftet som uppskattas ha förbättrat resultaten i svenska med 0,013 sd efter fyra år.

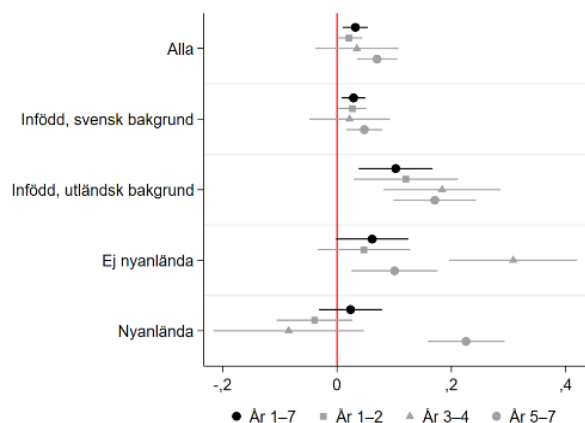
Effekterna var särskilt stora för svenskfödda elever med utländsk bakgrund, vars provresultat ökade med 0,066 sd. Även elever med svensk bakgrund ökade sina provresultat signifikant, men något mindre (0,019 sd). Det finns därmed inga tecken på att insatsernas fokus på integration och flerspråkiga elever haft negativa effekter för elever med svensk bakgrund.

Matematikresultaten förbättrades mer

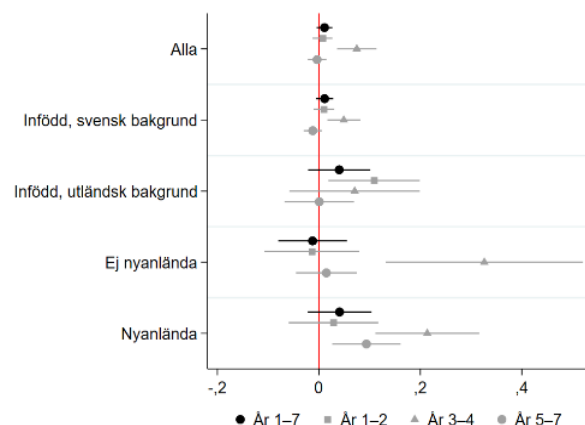
Förbättringarna är tydligast i matematik, där resultaten under en sjuårsperiod ökade med i genomsnitt 0,032 sd. Denna förbättring återfinns för alla svenskfödda elever vars resultat ökade både under och efter insatserna. Mest förbättrades provresultaten för svenskfödda elever med utländsk bakgrund (0,103 sd). För utrikesfödda elever förbättrades matematikresultaten främst efter insatserna, med 0,101–0,308 sd (se Figur 1).

Figur 1 Effekter på nationella prov i matematik och svenska

Matematik

Svenska

Anm. Estimerade effekter (uttryckt i standardavvikelser) på nationella prov för olika elevgrupper och uppföljningsperioder. Horisontella linjer anger 95 procents konfidensintervall. Nyanlända är utrikes födda med uppehållstillstånd i högst fyra år.

Förbättringar i svenska tog längre tid

För de nationella proven i svenska finns det sammantaget ingen statistiskt säkerställd genomsnittlig resultatförbättring för någon elevgrupp för den sju-åriga uppföljningsperioden som helhet.

Däremot finns en genomsnittlig förbättring om 0,075 sd tre–fyra år efter implementeringen, då utrikes födda elever, både de nyanlända och de som varit i landet lite längre (ej nyanlända), visar betydande resultatförbättringar, motsvarande 0,326 respektive 0,214 sd.

Efter fem–sju år avtar effekterna för utrikes födda som varit i landet längre, medan vi ser fortsatt positiva effekter på de nyanlända elevernas provresultat. Svenskfödda elever med utländsk bakgrund

förbättrade i stället sina resultat under genomförande-perioden (se Figur 1).

Minskade resultatskillnader

Insatserna gjorde störst skillnad för pojkar, elever med utrikes bakgrund och elever med låga provresultat. Satsningen bidrog därmed till minskade resultatskillnader mellan flickor och pojkar, elever med svensk och utländsk bakgrund samt mellan hög- och lågpresterande.

Insatserna bidrog även till att de genomsnittliga skillnaderna i kunskapsresultat mellan de deltagande kommunerna och landet som helhet nästan halverades.

Förändrade arbetssätt i insatskommunerna

Flera förändringar i skolornas arbetssätt kan ha bidragit till de förbättrade provresultaten. Tillgången till språkrelaterade resurser som undervisning i svenska som andraspråk, modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål, ökade särskilt under de första åren efter insatserna.

Nyanlända elever integrerades på sikt också i högre grad i ordinarie klasser, vilken skulle kunna ha bidragit till utvecklingen. Lärartätheten ökade något utan att lärarkompetensen försämrades. Samtidigt ökade klasstorlekarna, vilket kan ha begränsat genomslaget av insatserna.

Sammantaget pekar utvärderingen på att språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt, bättre tillgång till språkrelaterade pedagogiska resurser och organisatoriska förbättringar kan ha bidragit till bättre kunskapsresultat som en följd av det riktade stödet.

En kostnadseffektiv satsning

En grov överslagsberäkning baserad på hur framtida livsinkomster påverkas av förbättrade skolresultat i matematik tyder på att insatsen är samhällsekonomiskt lönsam, med i storleksordningen 13 kronor tillbaka för varje satsad krona.

Om rapporten

Läs rapporten ”Bättre skola för nyanlända och flerspråkiga elever” i sin helhet på www.ifau.se eller beställ ett tryckt exemplar från ifau@ifau.uu.se.

Rapporten i korthet summerar utvalda rapporter från IFAU. Om din organisation vill prenumerera på tryckta exemplar, skicka dina kontaktuppgifter till ifau@ifau.uu.se. Ange ”prenumeration RIK” i ämnesraden.